

Az „Alapok” mellé épült ház

Az EU „regionális” támogatások
intézményrendszere Magyarországon

készítette: dr. Perger Éva

*Koppány-völgye kistérségi konferencia
Tab, 2009. november 19.*

Közelítő becslés a fejlesztési forrásokról

Milliárd Ft

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU reg. fejl-i forrás ¹	43	185	492	812	864	920	971	1014	615
hazai fejl-i forrás ²	1237	1305	1340	1282	1117	<1100	<1000	<700	n.a.
ROP-ok forrása ³ (tisztított)	27	38	48	300 (233)	266 (213)	228 (190)	218 (195)	209 (203)	-
ÚMVP forrás ⁴ (Leader)	-	-	-	148 (8)	140 (8)	129 (7)	132 (7)	142 (8)	126 (7)
Decentr. hazai fejl-i forrás ⁵	n.a.	57	49	44	35	34	-	?	?

[1] NFT+KA, 2004-2006 ASZ 2008-as adatai alapján, NSRK forrás 2007-2012 re a 2010-re szóló Kv.- tv. tervezet alapján.

[2] Fejlesztési jellegű állami kiadások az ÁSZ 2008-as adatai és becslése alapján, módosítva a 2009, 2010-re várt GDP adatok hatásával.

[3] ROP 2004-2006 a 2005-re szóló kv-tv., önálló ROP-ok 2007-2012 a 2010.re szóló Kv-i tv. tervezet alapján

[4]Az ÚMVP 2008-as aktualizált változata alapján becsült keretösszeg!!

[5] Az adott év költségvetési tv. melléklete alapján

Az EU támogatások felhasználásának tapasztalatai

- A regionális támogatások esetén más KKE országokhoz viszonyítva egyelőre viszonylag jó abszorpciós mutatók, bár a tervektől elmaradó forrásle hívás
- ÚMVP késve indult, elmaradás az ütemtervtől
- Bár kevés az idő az értékelésre (NFT, ÚMFT, ÚMVP) de a forrásfelhasználás a makrogazdasági mutatók fényében nagy valószínűséggel nem volt sem hatékony, sem eredményes
- Több értékelés szerint az uniós források felhasználása éppenséggel növelte az országon belüli területi különbségeket (mind regionális, mind kistérségi szinten).
- A várakozásokkal ellentétben az EU támogatások a centralizációt erősítették.

Az intézményrendszer szabályozása

	Hazai területfejlesztés	EU regionális támogatások	EU vidékfejl. támogatások
EU	-	EU Tanács és Parlament (alapelvek, nevesített intézmények, alapeljárások) Bizottság (részletes eljárási szabályok, „elvárások”)	EU Tanács (ua., de kisebb tagállami önállóság) Bizottság (részletes eljárási szabályok)
Országgyűlés	Intézményrendszer, alapvető feladatok és hatáskörök, szabályozási felhatalmazások	-	Irányítás, végrehajtás intézményei, nyilvántartás, eljárások + KET
Kormány	Kp-i szervek részletes feladat és hatásköre, egyes eljárási szab.-ok (pl. pü-i szabályok, tf. előirányzat-felhaszn, tervek egyeztetése)	Hazai intézmények kijelölése, feladat és hatáskörök (néha korm. határozatban), a működés alapvető szabályai	-
Miniszterek	felelős miniszter: egyes eljárási szabályok (pl. adatközlés), egyébként csak szakmai irányítás más miniszterek: saját előirányzatra eljárási szabályok	felelős miniszter a pénzügymin-rel közösen: általános eljárási szabályok és KSZ-ek kijelölése (korábban kijelölt miniszterek közösen, KSZ feladatot is)	FVM miniszter – mint illetékes hat. és IH (intézmények kijelölése, részl. eljárási szab-ok, tám-i feltételek stb.)
Egyéb	-	NFÜ – működési kézikönyv OP IH – eljárásrendek (KSZ feladatok: szolg.-i szerz.)	-

A kormányzati irányítás jellemzői

Hazai területfejlesztés

- Gyenge kormányzati koordináció
- Közvetlen kormánydöntések (kiemelt térségek, kiemelt területfejl.-i programok)

Kormánydönt. előkészítése:

- OTT
- felelős miniszterek (2006-ig MTRF - orsz. hatáskörű szerv)

EU regionális politika

- Erős stratégiai irányítás és koordináció
- Stratégiai kormánydöntések (OP elfogadása, módosítása, nagyprojektek)
- Végrehajtásra vonatkozó operatív döntések (korábban PKD, központi program, most akcióterv, komplex program; kiemelt projekt, más „nagyobb” projekt, kétfordulós eljárás)

Kormánydönt. előkészítése:

- 2006-ig: fejl. pol kabinet, EU ügyekért felelős t. n. miniszter, kijelölt miniszterek, NFH (orsz. hatáskörű szerv)
- 2006-2008: FIT, NFT, kormánybiztos, NFÜ (központi hivatal)
- 2008 után: fejl.pol-i kabinet, felelős miniszter, NFÜ

Vidékfejl.-i politika

- Gyenge kormányzati koordináció
- Főleg stratégiai kormánydöntések (pl. ÚMVP elfogadása), de kp-i költségvetést érintő döntések is.

Kormánydönt. előkészítése:

FVM miniszter

A felelős miniszter

Hazai területfejlesztés

2004 okt-ig:

EU ügyekért felelős t. n. miniszter MEH politikai államtitkár útján

2006. jún-ig:

reg. fejl és felzárk. fel. t. n. miniszter

2008. máj-ig:

ÖTM miniszter

2008. máj-tól:

NFGM miniszter

EU regionális politika

2004. okt-ig:

EU ügyekért felelős t. n. miniszter MEH politikai államtitkár útján

2006. jún-ig:

EU ügyekért felelős t. n. miniszter

2007. júl-ig:

formálisan a MEH miniszter, a valóságban kormánybiztos

2008. máj-ig:

ÖTM miniszter

2008. máj-tól:

NFGM miniszter

Vidékfejlesztés

2004. okt-ig:

FVM miniszter
EU vidékfejl. részben, mint EU reg. pol.

2006. jún-ig:

FVM miniszter
EU vidékf. uúgy.

2006. júl-tól:

FVM miniszter

Az intézményrendszer fontosabb központi szereplői (2004-2006)

Hazai területfejlesztés

- **OTT** – javaslattevő, véleményező, koordináló testület
- **MTRFH** - orsz. hatáskörű szerv, döntés-előkészítés (jogszabály-előkészítés is), kp-i koordináció, végrehajtás

- **VÁTI** – MTRFH által átadott egyes feladatok

EU regionális támogatások

- **NFH** - orsz. hatáskörű szerv, központi koordináció, **KTK IH, KA IH**
- **OP IH** - kijelölt minisztériumok szervi egységei (ROP IH – MTRFH), OP irányítás és végrehajtás (esetenként felállítják az egyéb egyeztetési és projekt-kiválasztási testületeket)
- **OP MB** – koordinációs és döntéshozó (PKD, kritériumok, jelentések) partnerségi testületek
- **Kifizető Hatóság - PM**

- **KSZ** – minisztériumi osztályok, költségvetési szervek (AVOP – MVH), Kht-k (ROP – VÁTI és RFÜ,), IH által delegált végrehajtási feladatok

Az intézményrendszer fontosabb szereplői (2007-2012)

Hazai területfejlesztés

- **OTT** – csökkenő jelentőség
- **ÖTM**, majd **NFGM** minisztérium főosztálya – minden központi területfejlesztési feladat
- **VÁTI** – a minisztérium által átadott egyes feladatok
- **RFT**-k és **RFÜ**-k
- **Fejlesztési Tanácsok és ügynökségek** egyéb területi (térégi, megyei, kistérségi) szinteken

EU regionális támogatások

- **FIT** (2008. máj.-ig) – kormányi tanácsadó testület, minden fejl-i előterjesztés
- **NFT** – kormányfő által vezetett tanácsadó partnerségi testület
- **NFÜ** (központi hivatal) - központi koordináció + valamennyi **OP IH** (PEMCS és Bíráló Bizottság feláll.)
- **PM -Igazoló Hatóság**
- **KEHI - Ellenőrzési Hatóság**
- **OP MB** – koordinációs, vélt-partnerségi testületek (döntés már csak a kiválasztási kritériumokról)
- **KSZ** – IH által átruházott végrehajtási feladatok (minisztériumi kv-i szervek, kht-ék, állami RT-ék, ROP-ok esetén RFÜ-k és a VÁTI megosztva)

EU vidékfejl-i támogatások

- **MNVH Tanács és Elnökség** - érdekegyezt. szakmai javasl., koordináció)
- **FVM - Irányító Hatóság** (AVF + VKSZI, Allokációs és Projektkiválasztó FB)
- **MVH - Kifizető Ügynökség** (támogatási döntés is!)
- **Igazoló Szerv - KPMG**
- **ÚMVP MB** (intézkedés csoportként vált-ó tagösszetétel)
- **MNVH kp-i irányító egys.**
- **Helyi vidékfejlesztési irodák** (kül-ő jogállás)
- **Helyi közösségek**, majd **Helyi akciócsoportok** (köt-ő jogi személyiség + TKCS)

A területfejlesztési intézményrendszer EU támogatásokhoz kapcsolódó feladatai

	2004-2006	2007-2012
RFT	- Terveket megalapozó koncepciók, stratégiák elfog. - Az előkészítés során partneri részvétel OTT, és FKTB - ben - Részvétel a monitoring bizottságok munkájában	- ROP-ok és akciótervek elfogadása, véleményezése - Kiemelt projektjavaslatok elfogadása, véleményezése - Pályázati kiírások véleményezése - Partneri részvétel az OTT, az NFT és valamennyi OP MB munkájában
RFÜ	- Tervezés kettős szorításban - Projektgenerálás, tanácsadás - Néhány intézkedés pályázatkezelői KSZ feladatai	- Önálló ROP-ok tervezetének kidolgozása - Egyes prioritások teljes jogú KSZ-e, ennek kapcsán PEMCS és ROP monitoring albizottság működtetése
Egyéb szintek intézm-i	Partneri részvétel a tervezésben, tanácsadás, projektgenerálás	Ua. ÚMVP esetén még ez sem! (UMFT - többcélú kistérségi társulás munkaszervezete készíti el az LHH projektcsomagot)

Az uniós támogatások intézményrendszerének jellemzői (I. NFT)

- Szervezeti értelemben integrált modell. A menedzsment - követve a hagyományos közigazgatási struktúrát – lényegében ágazati logikát követ.
- Az eljárások azonban különböznek a hazai fejlesztések eljárásaitól
- A területfejlesztési intézményrendszer korlátozott szerepe. Párhuzamos struktúrák.
- Területi értelemben alapvetően centralizált modell, a regionális intézmények csupán fontos „partnerek”.
- Szétaprózott intézményi struktúra (pl. túl sok KSZ), gyenge koordinációs mechanizmusok, túlbürokratizált és nem összehangolt eljárások
- Gyakori változások az intézményrendszer, az eljárások szabályozásában és a személyi feltételekben.
- A szereplők felé kitűzött kormányzati cél az abszorpció és a szabályosság

Az intézményi megoldásokból fakadó problémák (I. NFT)

- Programmenedzsment hagyományos igazgatási szervezeti keretek között - keverednek a szervezeti funkciók, a szervezeti megoldások, munkamódszerek, valamint az irányítás és vezetés különböző eszközei.
- Túlterhelt és ellentmondásos követelmények között dolgozó munkatársak
- Hiányzó stratégiai irányítás és koordináció
- A felelősség nem azonosítható (gyakori változások, IH vezetők ágazati vezetőkre, ágazati vezetők IH -ra mutogatnak), a szereplőket rövid távú célok mozgatják
- Döntések elhúzódnak, „felcsúsznak”, kormányzati szinten operatív, sőt ad-hoc egyedi döntések születnek
- Megtorpan a regionális szintű intézmények kiépítésének lendülete, a területi szinteken jelentős a kiábrándultság.
- Nem csupán a decentralizációt, hanem a valós partnerségi építkezés is hátrányt szenved.

Az uniós támogatások intézményrendszerének jellemzői (ÚMFT)

- A fejlesztési intézményrendszer „leválasztása” a hagyományos közigazgatásról (ügynökségi típusú szervezetek, kiszervezés, ágazati minisztériumok még KSZ feladatot sem kapnak), kivétel a vidékfejlesztés!
- A területfejlesztési intézményrendszer korlátozott szerepe, párhuzamos struktúrák mind a központi irányításban, mind a területi szinteken (lásd „Pólus program” speciális intézményei, a vidékfejlesztés teljesen elkülönül)
- Mind területi, mind szervezeti értelemben erőteljes központosítás (A „nagy” országok közül Magyarország az egyetlen, ahol minden ROP IH egyetlen központi szervezetbe összpontosul)
- Projektszintig elérő közvetlen kormánydöntések (nem csak „nagyprojektek”, hanem kiemelt projektek néha pár 100 milliós, sőt kisebb értékben, egyéb 5, illetve 1 milliárdos projektek)
- A szereplők felé kitűzött célok főleg abszorpcióra koncentrálnak, teljesítményét rövid távú jól kommunikálható mennyiségi mutatók mérik.
- Erőteljesen megjelennek a napi politikai beavatkozást lehetővé tevő szabályozási és szervezeti megoldások
- Felülről generált, politikailag motivált, formális partnerségi együttműködés

Az intézményi megoldásokból fakadó problémák (ÚMFT)

- Sem a hagyományos bürokratikus hierarchia, sem a „partnerségi” egyeztetési és koordinációs mechanizmusok nem érvényesülnek igazán. A tartalmi és intézményi koordinációt többnyire politikai mechanizmusok biztosítják. (Még NFÜ-n belül is IH elkülönülés)
- Akadályozza szakmai szempontok sokoldalú mérlegelését, és gyakorlatilag ellehetetlenítheti hosszú távú szakpolitikák érvényesítését is (miniszteri felelősség, fejlesztési eszközök nélkül)
- A helyi-területi sajátosságok érvényesítése, a különböző programok beavatkozásainak területi szintű koordinációja még mindig korlátozott
- Olyan ellentmondások, melyek szükségszerűen jellemzik a túlzottan centralizált struktúrákat (pl. elhúzódó és politikai szintre csúszó döntések, a puha költségvetési korlát mechanizmusára emlékeztető folyamatok, „harc a fejlesztési forrásokért”)
- Az abszorpció és a kommunikációs célok túlhajszolása, a rövid távú napi politikai beavatkozások ma már a szabályosságot, így közvetve az abszorpciót is fenyegetik